

ΛΟΥΚΑ ΚΑΤΣΕΛΗ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ, ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΥΠΡΟΥ

«ΟΡΑΜΑ ΜΟΥ ΝΑ ΥΠΗΡΕΤΩ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ ΑΠ' ΟΠΟΥ ΜΟΥ ΖΗΤΗΘΕΙ»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗ ΜΑΡΙΑ ΣΜΙΛΙΔΟΥ

Mε την εισαγωγή του νόμου που φέρει το επώνυμό της δικαίως η πρώην υπουργός είναι συνυφασμένη στη συνείδηση του Ελλήνων με την προστασία της πρώτης κατοικίας. Η Λούκα Κατσέλη εξηγεί γιατί τα κόκκινα δάνεια είναι βραδυφλεγής βόμβα για την οικονομία και αναλύει το σχέδιό της για την... απενεργοποίησή της. Υπεραμύνεται του «δικαιώματος στη στέγη», επισημαίνει τους κινδύνους των αθρών πλειστηριασμών και καταλογίζει αδράνεια στις διοικήσεις των τραπεζών. Σε μια συνέντευξη εφ' όλης της ύλης καταθέτει τη γνώμη της για το Σκοπιανό και δηλώνει παρούσα στην πολιτική ζωή του τόπου.

Αγήθεια, όταν συντάσσατε τον νόμο αναμένατε τη μακροβιότητά του;

Όταν το 2010 ψηφίστηκε ο νόμος 3869 για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά, βασική επιδίωξη ήταν να καλύψουμε ένα μεγάλο θεσμικό κενό που υπήρχε στη χώρα μας, δηλαδή την απουσία πτωχευτικού δικαίου για φυσικά πρόσωπα. Αντίστοιχο θεσμικό πλαίσιο υπάρχει σε όλες σχεδόν τις αναπτυγμένες χώρες εδώ και δεκαετίες και αποτελεί μια σημαντική δημοκρατική κατάκτηση αλλά και αναπτυξιακή τομή. Ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη οικονομικής κρίσης, ο νόμος προσφέρει ένα συγκροτημένο πλαίσιο προστασίας σε όσους πολίτες αντιμετωπίζουν μόνιμη και αποδεδειγμένη αδυναμία εξυπηρέτησης των οφειλών τους, ώστε να τους δοθεί μια δεύτερη ευκαι-

ρία να ανακτήσουν την οικονομική και κοινωνική τους υπόσταση. Προασπίζει μ' αυτό τον τρόπο το κοινωνικό δικαίωμα του κάθε πολίτη στην εργασία και σε ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στη στέγη. Επομένως, ο λεγόμενος «νόμος Κατσέλη» δεν ήταν ένα συγκυριακό εργαλείο αντιμετώπισης της κρίσης, αλλά ένας μόνιμος δημοκρατικός θεσμός που συμπληρώνει το κενό που υπήρχε στο πτωχευτικό δίκαιο της χώρας. Γι' αυτό αναμένα-

με και αναμένουμε τη μακροβιότητά του.

Πώς βιώπετε τον νόμο σήμερα επειτα από 8 έτη ιαχύσας του;

Ο νόμος αυτός έβλεπε, θα μου επιτρέψετε να πω, μπροστά. Είχαμε έγκαιρα διαγνώσει τους πιθανούς κινδύνους υπερχρέωσης από την αλόγιστη δανειοδότηση της περιόδου 2000-2008. Την περίοδο εκείνη της πλασματικής ευφορίας μετά την είσοδό μας στην Ευρωζώνη, τα καταναλωτικά και στεγαστικά δάνεια αυξήθηκαν δραματικά λόγω της

μείωσης των επιτοκίων σε επίπεδα Γερμανίας. Γ' αυτό η νομοπαρασκευαστική δουλειά είχε ξεκινήσει από το 2008 στον Τομέα Οικονομίας του ΠΑΣΟΚ, του οποίου ήμουν τότε επικεφαλής. Γ' αυτό, άλλωστε, ο νόμος ήταν έτοιμος, εντάχθηκε στο πρώτο Μνημόνιο και ψηφίστηκε το καλοκαίρι του 2010. Η κρίση και η απότομη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος από τα μέτρα λιτότητας των επόμενων ετών όχυναν το πρόβλημα, με αποτέλεσμα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ως ποσοστό του συνόλου των δανείων να ανέβουν από το περίπου 5% το 2008 στο σημερινό αστρονομικό ποσοστό του 45%. Αξίζει να σημειωθεί ότι όταν ψηφίστηκε ο νόμος 3869/10, οι νομοθετικά θεσμοθετημένες διαδικασίες «ρύθμισης» ή «αναδιάρθρωσης» δανείων από το τραπεζικό σύστημα ήταν ανύπαρκτες. Ρυθμίσεις και τιτλοποιήσεις δανείων γίνονταν επιλεκτικά από τις ίδιες τις τράπεζες και τα στελέχη τους. Αυτή νομίζω ήταν η βασική αιτία της έντονης αντίδρασης των τραπεζών τόσο στον Ν. 3816/10 περί αναδιάρθρωσης δανείων μικρομεσαίων επιχειρήσεων που προηγήθηκε όσο και στον νόμο 3869 για τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά. Οι δύο αυτοί νόμοι και κυρίως ο δεύτερος όχι μόνο βοήθησαν ουσιαστικά χιλιάδες συμπολίτες μας να βρουν διέξοδο στο πρόβλημα υπερχρέωσης που αντιμετώπιζαν, αλλά βοήθησαν σημαντικά το ίδιο το τραπεζικό σύστημα να προχωρήσει σε ρυθμίσεις και αναδιαρθρώσεις δανείων τα οποία αποδεδειγμένα δεν μπορούν να αποπληρωθούν, προωθώντας με συντεταγμένο τρόπο την εξυγίανση των χαρτοφυλακίων.

Τι δεν πάει καμά με την πληγή των κόκκινων δανείων και τελικώς όλες οι πλευρές αιμορραγούν;

Η δραματική άνοδος των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι μια βραδυφλεγής βόμβα στα θεμέλια της οικονομίας, που αποτέλει τη διοχέτευση ρευστότητας στην οικονομία, την αύξηση των επενδύσεων και την οικονομική ανάκαμψη. Πρέ-

«ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΑΡΞΕΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΩΣΤΕ ΝΑ ΑΠΟΦΕΥΧΘΕΙ ΜΕΣΩ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΩΝ ΜΙΑ ΒΙΑΙΗ ΑΝΑΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΩΝ»

πει επομένως να αντιμετωπιστεί ουσιαστικά, έγκαιρα και συντονισμένα ώστε να εξυγιανθούν τα χαρτοφυλάκια των τραπεζών και οι οφειλέτες να υπαχθούν σε ρυθμίσεις που είναι ρεαλιστικές, αντέχουν στον χρόνο και αντιστοιχούν σε πραγματικές δυνατότητες αποπληρωμής. Όπως καταλαβαίνετε, επειδή υπάρχουν συχνά αντιτίθεμενα συμφέροντα και επιδιώξεις μεταξύ δανειστών, οφειλετών, ενδιάμεσων εταιρειών διαχείρισης δανείων, εποπτικών Αρχών και κυβέρνησης, το πρόβλημα δεν μπορεί να λυθεί σε εθελοντική βάση, ακόμα και κάτω από το μαχαίρι επιβολής κυρώσεων από τις εποπτικές Αρχές. Γ' αυτό απαιτείται, κατά τη γνώμη μου, η ψήφιση νομοθετικών διατάξεων που θα θεσμοθετούν διαδικασίες και χρονοδιαγράμματα και παρέχουν κίνητρα και αντικίνητρα (φορολογικά, θεσμικά κ.λπ.) σε τράπεζες και οφειλέτες για την έγκαιρη αναδιάρθρωση επιχειρηματικών δανείων και επιχειρήσεων, θα ξεκαθαρίζουν τις προϋποθέσεις για την προστασία της πρώτης κατοικίας σε όσους δεν εντάσσονται στον Ν. 3869/10 και θα ενισχύουν δομές υποστήριξης οφειλετών (όπως, π.χ., καταναλωτικές οργανώσεις) κατά το στάδιο διαπραγμάτευσής τους με τις τράπεζες, με δυνατότητα προσφυγής σε μια δευτεροβάθμια ανεξάρτητη Αρχή για διαμεσολάβηση και διαιτησία.

Ο αποκλεισμός των στρατηγικών κακοπληρωτών μπορεί να αποτελέσει τη μύση στο πρόβλημα;

Ανέξαρτήτως κρίσης, στρατηγικοί κακοπληρωτές πάντοτε υπήρχαν και θα υπάρχουν όσο υπάρχουν

συναλλαγές με την εφορία, με τα ασφαλιστικά ταμεία, με την τράπεζα ή με προμηθευτές. Το ζητούμενο, επομένως, είναι να υπάρχουν αποτελεσματικές ασφαλιστικές δικλίδες που να αποτρέπουν τέτοιες συμπεριφορές. Γ' αυτό, άλλωστε, ο νόμος 3869/2010, ιδιαίτερα μετά τις προσφατες αλλαγές, προβλέπει αυστηρές προϋποθέσεις για να μπορέσει κάποιος να ενταχθεί στις ρυθμίσεις του και οι αποφάσεις των δικαστηρίων είναι εξισορροπημένες. Προσοχή όμως: το πρόβλημα της υπερχρέωσης και αδυναμίας αποπληρωμής οφειλών δεν είναι πρόβλημα στρατηγικών κακοπληρωτών, αλλά πρόβλημα πραγματικής αδυναμίας χιλιάδων οφειλετών να αποπληρώσουν τα χρέη τους μετά τη δραματική μείωση του εισοδήματός τους. Δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ένα μικρό ποσοστό στρατηγικών κακοπληρωτών ως πρόσχημα για να βάλλεται ένας νόμος, που, όπως σας είπα, δεν είναι συγκυριακός, αλλά ένα μόνιμο θεσμικό εργαλείο μιας σύγχρονης δημοκρατίας.

Κατά τη γνώμη σας, το αίτημα των δανειστών για 10.000 πλειστριασμούς ως το τέλος του έτους και 130.000 ως το 2021 είναι εφικτό με την κοινωνία όρθια;

Η διατύπωση αυθαίρετων ποσοτικών στόχων από τις εποπτικές Αρχές δεν είναι αποτελεσματική, ιδιαίτερα όταν δεν υπάρχει πλήρης εικόνα για τη διάρθρωση των δανειακών χαρτοφυλακίων των τραπεζών, τις κατηγορίες των δανείων, τον βαθμό επισφάλειάς τους και τις δυνατότητες των ίδιων των δανειοληπτών. Πιστεύω ότι οι ίδιες

οι τράπεζες θα πρέπει να κατηγορίσουν τα χαρτόφυλάκια τους ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του κάθε δανείου και να δημοσιοποιήσουν τη στρατηγική τους με χρήση όλων των εργαλείων που έχουν στη διάθεσή τους. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να ενταχθεί και το θέμα των πλειστηριασμών, τα κριτήρια που τίθενται, τα χρονοδιαγράμματα και τα βήματα που θα ακολουθηθούν. Υπάρχει, ωστόσο, ευρύτερη συναίνεση ότι το δικαίωμα στη στέγη είναι αναφαίρετο κοινωνικό δικαίωμα μιας σύγχρονης δημοκρατίας και ότι, όταν αυτό δεν προασπίζεται, το κοινωνικό, πολιτικό άλλα και δημοσιονομικό κόστος αυξάνει επικίνδυνα. Γι' αυτό πρέπει να υπάρχει ένα ελάχιστο επίπεδο επαρκούς προστασίας της πρώτης κατοικίας με συγκεκριμένα οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια και προϋποθέσεις. Θα πρέπει ταυτόχρονα να υπάρξει νομοθετική μέριμνα ώστε να αποφευχθεί μέσω πλειστηριασμών μια βίαιη ανακατανομή εισοδήματος και περιουσιακών στοιχείων προς όφελος ενδιάμεσων διαχειριστικών Αρχών και τραπεζών.

Το τραπεζικό σύστημα βρίσκεται αντιμέτωπο με τα επερχόμενα τεσσαράκια της EKT. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το θετικό και ποιο το αρνητικό σενάριο;

Το θετικό σενάριο είναι να υπάρξει έγκαιρη και αποτελεσματική διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στη βάση όσων αναφέρθηκαν πιο πάνω και το αρνητικό να εξακολουθήσει να υπάρχει σχετική αδράνεια ή και να πρωθηθούν αποσπασματικές κινήσεις της τε-

λευταίας στιγμής, με αποτέλεσμα την πρόκληση κλυδωνισμών τόσο σε τραπεζικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Πού τοποθετείτε χρονικά την εποικόντη του τραπεζικού συστήματος για την άρση των capital controls;

Η πλήρης άρση των ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων είναι θέμα των εποπτικών Αρχών. Εξαρτάται από την ταχύτητα εμπέδωσης κλίματος εμπιστοσύνης προς το τραπεζικό σύστημα, την αύξηση των καταθέσεων και την ταχύτητα άρσης κάθε πηγής πολιτικής και οικονομικής αστάθειας. Κατά τη γνώμη μου, οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων θα μπορούσαν να είχαν ήδη αρθεί και κάτι τέτοιο, παρά τους όποιους κινδύνους, θα βοηθούσε στην εμπέδωση χρηματοοικονομικής και οικονομικής σταθερότητας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι όσο βελτιώνονται το μακροοικονομικό

περιβάλλον και οι επιδόσεις, όσο πιο γρήγορα επιτευχθεί η έξοδος από το ασφυκτικό πλαίσιο επιτήρησης, ξεκαθαρίσουν οι όροι της μεταμνημονιακής εποχής και μειώθει το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων στις τράπεζες τόσο οι προϋποθέσεις πλήρους άρσης των κεφαλαιακών περιορισμών ικανοποιούνται.

Περί «καθαρότητας εξόδου» της χώρας από τα Μνημόνια τι οφείλει να γνωρίζει ο Έλληνας πολίτης και φορολογούμενος;

Τον προσεχή Αύγουστο λήγει το τρέχον πρόγραμμα, που σημαίνει ότι θα πάψει τυπικά να υπάρχει αυτός ο ασφυκτικός κλοιός εποπτείας και ελέγχου από τους δανειστές για κάθε πολιτική ή μέτρο που ως χώρα θέλουμε να εφαρμόσουμε. Για να είναι επιτυχής η έξοδος από το πρόγραμμα θα πρέπει να σχεδιαστεί ένας οδικός χάρτης, ο οποίος θα περιλαμβάνει: α) την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των συμφωνημένων μεταρρυθμίσεων, ώστε να μην ανακύψουν προβλήματα και καθυστερήσεις με την τελευταία αξιολόγηση, β) την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των επενδυτών, με τη λήψη συγκεκριμένων θεσμικών μέτρων, συμπεριλαμβανομένου ενός αποθέματος ρευστών διαθεσίμων (cash buffer), που θα διευκολύνει την έξοδο της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές και γ)

«ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΞΥΓΙΑΝΘΟΥΝ ΤΑ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΟΦΕΙΛΕΤΕΣ ΝΑ ΥΠΑΧΘΟΥΝ ΣΕ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΕΣ, ΑΝΤΕΧΟΥΝ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥΝ ΣΕ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗΣ»

την εξειδίκευση και εφαρμογή μέτρων ελάφρυνσης του χρέους μετά και την απόφαση του Eurogroup τον Ιούνιο του 2017. Έξοδος από το πρόγραμμα όμως δεν σημαίνει ότι δεν θα ισχύουν οι κανόνες του συμφώνου σταθερότητας, που έτσι κι αλλιώς η χώρα μας θα πρέπει να ακολουθεί και σε σημαντικό βαθμό προσδιορίζουν το δημοσιονομικό πλαίσιο και τους επιτρεπτούς βαθμούς ελευθερίας. Για τον λόγο αυτό η κυβέρνηση θα πρέπει έγκαιρα, πριν από την έξοδο από το πρόγραμμα, να διατυπώσει το δικό της εθνικό σχέδιο παραγωγικής ανασυγκρότησης της οικονομίας, με μεταρρυθμίσεις που δημιουργούν προσδοκίες για ένα καλύτερο αύριο στους πολίτες. Αν δεν αντιμετωπίσουμε το παραγωγικό έλλειμμα της χώρας με επενδύσεις και κατάλληλα μέτρα και πρωτοβουλίες που πρωθιόν τον οικονομικό και τεχνολογικό μετασχηματισμό, θα αντιμετωπίσουμε ξανά προβλήματα στο μέλλον.

Ποιοι τομείς θα μπορούσαν να δώσουν σπίθα στην ανάπτυξη της οικονομίας;

Στη μετανημονιακή εποχή θα πρέπει να θέσουμε ως εθνικό στόχο την αύξηση των επενδύσεων κατά περίπου 100 δισ. εντός της επόμενης δεκαετίας. Καθοριστικό ρόλο για να έχει αποτέλεσμα αυτή η «επενδυτική έκρηξη» θα παίξει όχι μόνο το ύψος, αλλά και η σύνθεση των επενδύσεων. Πριν από λίγο καιρό, το Ινστιτούτο Ερευνών και Πολιτικής Στρατηγικής (INEPPOS) διοργάνωσε ένα διεθνές συνέδριο μ' αυτό ακριβώς το θέμα. Τα βασικά συμπεράσματα στο «τι πρέπει να γίνει» ήταν ότι:

a) Οι κλάδοι παραδοσιακού συγκριτικού πλεονεκτήματος για τη χώρα, ιδιαίτερα ο τουρισμός και οι υπηρεσίες, μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά την παραγωγικότητά τους και τη συμβολή τους στο εθνικό εισόδημα με καταλύτη την ψηφιακή τεχνολογία, τη διεύρυνση και ανάπτυξη νέων υπηρεσιών (π.χ., ιατρικός τουρισμός, πολιτιστικές διαδρομές κ.λπ.) και την επένδυ-

ση στο ανθρώπινο δυναμικό τους. Κλάδοι υπηρεσιών για την ελληνική οικονομία, όπως ο πολιτισμός, ο αθλητισμός, η υγεία, η εκπαίδευση, αποτελούν ανεκμετάλλευτα αναπτυξιακά πεδία που απαιτούν επενδύσεις, ανάπτυξη νέων υπηρεσιών με εξωστρέφεια, διαρκή επιμόρφωση και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού.

β) Υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες για αύξηση της μεταποίησης και των αντίστοιχων εξαγωγών στο εθνικό μας εισόδημα μέσω της αναδιάρθρωσης και της διεύρυνσης των μεταποιητικών δραστηριοτήτων, με προτεραιότητα στον αγροδιατροφικό τομέα, τα δομικά υλικά, τη φαρμακοβιομηχανία κ.λπ.

γ) Απαιτείται συστηματική υποστήριξη της τεχνολογικής ανάβαθμισης της παραγωγής και της ενίσχυσης της ψηφιοποίησης, αυτοματοποίησης δικτύων, διαδικασιών και παραγωγής, ιδιαίτερα στις εξωστρεφεις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που πρέπει να ενταχθούν σε αλυσίδες αξίας ώστε να μπορέσουν να διευρύνουν το μέγεθος και την ανταγωνιστικότητά τους. Για να γίνουν αυτά απαιτούνται συγκεκριμένες αλλαγές, απλούστευση και σταθερότητα στο φορολογικό σύστημα, στο ρυθμιστικό πλαίσιο και στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης και επίλυσης διαφορών.

Ποια είναι η θέση σας στο φλέγον θέμα των διαπραγματεύσεων για το Σκοπιανό;

Μια συμβιβαστική λύση σύνθε-

της ονομασίας για ενιαία χρήση θα είναι επωφελής, εφόσον υπάρχουν σαφείς συνταγματικές κατοχυρώσεις και εγγυήσεις για την άρση αλυτρωτικών επιδιώξεων και στόχων από τη γείτονα χώρα. Είναι προς το συμφέρον τόσο της Ελλάδας όσο και της ΠΓΔΜ και της ευρύτερης περιοχής να δοθεί μια οριστική λύση που θα εγγυάται την ασφάλεια και την οικονομική συνεργασία, ιδιαίτερα σε μια περίοδο μεγάλης αστάθειας στην ευρύτερη περιοχή. Σήμερα φαίνεται να υπάρχει ένα παράθυρο ευκαιρίας για να δοθεί λύση. Θέλω να πιστεύω ότι όλες οι πολιτικές δυνάμεις θα αφήσουν κατά μέρος τις μικροπολιτικές σκοπιμότητες και θα προτάξουν το εθνικό συμφέρον.

Κλείνοντας, θα σας ενδιέφερε να επιστρέψετε στην κεντρική πολιτική σκηνή; Ποιο είναι το όραμά σας;

Όραμά μου και κινητήρια δύναμη σε όλη την ακαδημαϊκή και επαγγελματική μου σταδιοδρομία είναι να συμβάλω όσο μπορώ ώστε η πατρίδα μου να προσφέρει ισότιμες ευκαιρίες στους ανθρώπους για δημιουργία, για εργασία, για ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης και να αποτελεί πρότυπο χρηστής και δημοκρατικής διακυβέρνησης και κοινωνικής συνοχής. Αυτό το όραμα υπηρετώ τόσα χρόνια, τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό, από όποια θέση κι αν βρέθη. Αυτό θα συνεχίσω να κάνω και στο μέλλον. ■

